

Poznámky k rozšíření některých vzácnějších druhů na Osoblažsku II

Notes on the distribution of some interesting species in the Osoblažsko region II

ZUZANA MRUZÍKOVÁ¹ & ZBYNĚK LUKEŠ²

1) Dívčí Hrad 20, CZ-793 99 Osoblaha; e-mail: mruzikova@seznam.cz

2) Metylovice 367, CZ-739 49 Metylovice; e-mail: zbynous@zbynous.net

Abstract: Notes on localities of some regionally rare species (*Dianthus armeria*, *Potentilla recta*, *Reseda luteola*, *Vicia dumetorum*) including orchids (*Dactylorhiza sambucina*, *Epipactis albensis*, *Orchis mascula* subsp. *speciosa*) are reported from the Osoblažsko region.

Keywords: Czech Republic, floristic records, Moravian-Silesian region, orchids, rare species, Silesia

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

Úvod

Osoblažsko patří mezi teplejší oblasti severní části Moravskoslezského kraje. Jedná se o poměrně značně antropogenně ovlivněnou krajinu, která však skrývá zachovalé kousky přírody. Přirozená lesní společenstva tvoří hlavně listnaté a smíšené porosty, převážně s vysokým podílem dubu a habru. V polích a intenzivněji obhospodařovaných loukách se tu a tam nalézají remízky, ve kterých našly útočiště druhy původně vázané na (polo)přirozená stanoviště.

V rámci doplnění poznání květeny Osoblažska bylo v uplynulých letech publikováno hned několik příspěvků. Tyto dílčí zprávy o jednotlivých nálezech vzácných druhů byly zveřejněny v seriálech *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae* (např. Mruzíková 2014a) a *Zajímavé nálezy severní Moravy a Slezska* (např. Hlisnikovský & Mruzíková 2012, Mruzíková & Hlisnikovský 2012, Mruzíková 2014b, 2017, 2020a). Některé význačnější nálezy – např. *Filago germanica* či *Vicia lathyroides* – se připravují k publikování v *Additamentech* v roce 2021. Výskyt řady druhů, včetně těch běžnějších, byl podchycen například ve výsledcích floristického minikurzu, který na Osoblažsku proběhl v roce 2013 (Mruzíková & Hlisnikovský 2014), souhrnně byly publikovány také údaje o význačnějších polních plevelích (Mruzíková 2013, 2020b), orchidejích (Mruzíková 2014c) a některých v oblasti dříve běžných teplomilnějších družích (Mruzíková 2020c).

Přestože v posledních letech došlo ke značnému rozvoji internetových databází (zejména Florabase – Danihelka et al. 2014, Nálezová databáze ochrany přírody – NDOP 2020, PLADIAS – databáze české flóry a vegetace – Pladias 2020), ukazuje se, že se stále najdou zdroje o rozšíření druhů, které zatím unikaly pozornosti širší botanické veřejnosti. Příkladem je po letošní sezóně náhodou získaný nepublikovaný rukopis již

zesnulého Oldřicha Poláka (Polák 2000), zachycující rozšíření některých význačných druhů na Osoblažsku před rokem 2000. Vzpomněl si na něj J. Šmiták, který se s autorem znal osobně. Mezi jinými nálezy uvádí O. Polák i dosud neznámou lokalitu mečíku střešovitého *Gladiolus imbricatus*, který byl dosud v literatuře uváděn (cf. Tesařová 1967) pouze od Slezských Pavlovic, kde je považován za vyhynulý.

V tomto příspěvku bychom rádi prezentovali zajímavé nálezy z vegetační sezóny roku 2020, která byla oproti minulým letem srážkově specifická a kdy po několika letech došlo k nárustu počtu jedinců v populacích některých druhů rostlin. Z části se jedná o dlouhodoběji sledované výskyty prstnatec bezových v regionu (od vlastního pozorování v roce 2013), včetně jejich objevu na dosud nepublikovaných lokalitách. Provedli jsme také ověření výskytu kruštiku polabského na lokalitě u Liptaně, kde byl poprvé a do letoška zřejmě i naposledy pozorován v roce 1999 Pavlem Lustykm (Lustyk 2002). Vydali jsme se po stopách i dalších autorů, abychom prověřili především data z aktualizací mapování biotopů, která často přináší překvapivé a nezřídka nepříliš věrohodně vypadající údaje o výskytu různých druhů. V neposlední řadě také doplňujeme poznatky o výskytu ojediněle nalézáných druhů, které se v roce 2020 podařilo najít v mnohem početnějších populacích apod.

Metodika

Příspěvek přináší údaje z náhodných pozorování během roku 2020 a monitoringu vybraných druhů (u dlouhodoběji sledovaných lokalit podrobněji v textu k jednotlivým lokalitám). Při zpracování tohoto příspěvku bylo využito centrální floristické databáze Pladias, která je veřejně on-line přístupná (Wild et al. 2019).

Všechny níže prezentované lokality náleží k fytochorionu 74a Vidnavsko-osoblažská pahorkatina (sensu Skalický 1988) a jsou seřazeny podle čísel kvadrantů střeoevropské mapovací sítě (Slavík 1971). Zeměpisné souřadnice jsou uváděny v souřadnicovém systému WGS-84.

U druhů je uvedena kategorie zvláštní ochrany podle zákona č. 114/1992 Sb., následuje stupeň ohrožení dle Červeného seznamu cévnatých rostlin ČR (Grulich 2017) a nakonec podle Červeného seznamu cévnatých rostlin Moravskoslezského kraje (Sedláčková & Plášek 2005).

Výsledky a poznámky k jednotlivým druhům

Dactylorhiza sambucina

SO, EN/C2, C2

Ještě v roce 2013, kdy byl připravován článek o orchidejích na Osoblažsku (cf. Mruzíková 2014c) se zdálo, že druh v krajině značně ustoupil a je mnohem méně hojný, než jak se jeví s odstupem uplynulých sedmi let. Velkou měrou k tomu přispěly hlavně naše letošní nálezy a pozorování (viz níže). Přesto na některých novodobějších lokalitách nebyl prstnatec bezový již nějaký čas potvrzen. Například se zatím stále nepodařilo ověřit výskyt u Třemešné, kde jej kolem let 2005/2006 pozoroval Adrián Czerník (2012 in litt.); na lokalitě jsme našli pouze vstavač mužský znamenáný (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*). Nově se také nabízí k ověření nepublikované údaje O. Poláka z doby před rokem 2000 (Polák 2000) nad Liptaní. Je možné, že se zvláště v klimaticky příznivých

letech podaří druh znovu nalézt i zde nebo i na dalších podobných lokalitách, kde zatím nebyl pozorován.

- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): řídký kostravový trávník na suchém kamenitém pahorku (dříve „polní kaz“) asi 1,4 km SV od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci, vlevo silnice do obce Dívčí Hrad, 50°13'50,3"N, 17°36'55,3"E, 350 m n. m., dva plodní jedinci (25. 4. 2014 not. Z. Mruzíková), pět nachově a dvě žlutě kvetoucí rostliny (9. 5. 2015 not. Z. Mruzíková), jedna nachově kvetoucí rostlina a dvě sterilní růžice (8. 5. 2016 not. Z. Mruzíková), jedna nachově a jedna žlutě kvetoucí rostlina (14. 5. 2017 not. Z. Mruzíková), jedna rostlina před květem (5. 5. 2018 foto Z. Mruzíková), jedna nachově kvetoucí a pět sterilních rostlin (16. 5. 2020 foto Z. Mruzíková, not. Z. Lukeš).

Přestože se jedná o již známou lokalitu, kde první autorka druh sleduje pravidelně od nálezů v roce 2014 (Mruzíková 2014c), zmiňujeme ji zde proto, že na začátku roku 2019 došlo na lokalitě k nešetrným terénním úpravám (majitelem pozemku označenými jako „úklid“). Při těchto úpravách byla část oblíku ze strany od obce Dívčí Hrad odtěžena (stržena vegetace včetně drnu a půdního profilu) a na těchto místech došlo k šíření převážně ruderalních rostlin z blízkého sadu založeného na bývalém poličku. Terénní úpravy přitom končily až v horních partiích remízu, v těsné blízkosti místa, kde byly prstnatce bezové v minulosti opakovaně zaznamenány. V sezóně, kdy k události došlo, jsme zde nenalezli ani jednu rostlinu, ale jak se zdá, nakonec prstnatce bezové i tyto terénní úpravy přežily. Ostatně podle slov Pavla Lustyka (Lustyk 2020 in verb.) to patrně nebyl první nešetrný zásah na lokalitě. S Bohumilem Trávníčkem na tomto oblíku prstnatce bezové pozorovali už 9. 5. 1995, avšak údaj nebyl publikován.

- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): v horní části oblíku, asi 1,3 km JZ od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci, 50°12'49,7"N, 17°35'14,2"E, 380 m n. m., dvě žlutě kvetoucí rostliny (16. 5. 2020 foto Z. Lukeš & Z. Mruzíková).

Kvetoucí rostlinu zde v roce 2001 sbírali Aleš Pečinka se Zuzanou Dočkalovou (OL). Později ale byli pozorováni pouze sterilní jedinci (cf. Mruzíková 2014c). V listopadu 2019 jsme mj. v této části remízu plochu prosvětlili/provedli vyřezávku trnek a náletů. Je tedy možné, že rostliny zde znovu vykvetly také díky tomuto zásahu.

- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): doubrava mezi železniční tratí (1,1 km JZ od kostela v obci) a obcí, tj. nad drobným lomem u trati, a vrcholovou kótou 400 m, 50°12'55,0"N, 17°35'22,1"E – 50°13'00,4"N, 17°35'29,2"E, 380–400 m n. m., obě barevné varianty, roztroušeně do 50 kvetoucích rostlin (16. 5. 2020 foto Z. Lukeš & Z. Mruzíková).

Lokalita (i v části nad kótou 400 m směrem ke kótě 406 m) je známa bohatým výskytem okrotice dlouholisté (*Cephalanthera longifolia*), rostou zde také kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*) a kručinka barvířská (*Genista tinctoria*). V minulosti zde při aktualizacích mapování biotopů zaznamenali 10 jedinců prstnatců bezových také Kateřina a Martin Kočí (Kočí 2003).

Obr. 1. Část porostu prstnatic bezových (*Dactylorhiza sambucina*) v doubravě nad Liptaňským potokem. – Obr. 2. Obě barevné varianty prstnatic bezových (*Dactylorhiza sambucina*) v doubravě u Liptaně. – Foto Z. Lukeš (1), Z. Mruzíková (2)

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): doubrava nad pravým břehem pravostranného přítoku Liptaňského potoka jižně od Liptaně, 760 m JV od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci, 50°12'57,9"N, 17°36'27,5"E, přibližně 340–370 m n. m., obě barevné varianty, kolem tisícovky kvetoucích rostlin na ploše zhruba 1,5 hektaru (17. 5. 2020 foto Z. Lukeš & Z. Mruzíková).

Vzhledem k rozsahu letošního nálezu lze části lokality ztotožnit hned s několika dřívějšími nálezy jiných autorů. Je možné, že prvním, kdo zde druh zaznamenal, byl už v roce 1960 Emanuel Opravil, který ho sbíral mezi Liptaní a Horními Povelicemi (cf. Mruzíková 2014c). Druh zde byl před rokem 2000 pozorován jistě také Oldřichem Polákem (Polák 2000) v počtu „až 80 jedinců“, dále Martinem Kočím 18. 5. 2015 v počtu 30 jedinců (Kočí 2015). V letošním roce jsme zde pozorovali kolem tisíce kvetoucích rostlin (obr. 1, 2). Jedná se tak o nejbohatší dosud zaznamenanou populaci nejen v rámci Osoblažska, ale přinejmenším celého Slezska a nejspíš i severní Moravy.

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5871b, Třemešná (distr. Bruntál): Nad Třemešnou, v doubravě nad lesní cestou (červená turistická značka) v pásu asi 30 m dlouhém, v okolí bodu 50°11'48,3"N, 17°35'24,3"E, 465–470 m n. m., obě barevné varianty, celkem 9 kvetoucích rostlin (1. 5. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).

U této lokality nejsou známy předchozí nálezy jiných autorů. Patrně se jedná o nejjižnější recentní lokalitu na Osoblažsku. Nejbližší známá lokalita, kterou uvádí Adrián Czerník (viz úvodní odstavec u tohoto druhu), se nachází asi 700 m SZ od námi uvedeného výskytu. Další lokality leží až v okolí Liptaně a Bučávky.

Dianthus armeria

–, LC/C4a, C3

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): luční porost nad a pod remízem na JV svahu vrchu Stráž (420 m):

a) 160 m JV od jeho vrcholové kóty, 50°14'00,1"N, 17°36'31,1"E, 405 m n. m., asi 10 kvetoucích jedinců (27. 6. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš),

b) asi 250 m J od vrcholové kóty, 50°13'56,0"N, 17°36'26,8"E, 400 m n. m., asi 10 kvetoucích jedinců (27. 6. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).

Zatímco v širším okolí Moravské brány (v oblasti karpatského mezofytika) se hvozdík svazčitý vyskytuje roztroušeně, v přílehlé Slezské pahorkatině (české mezofytikum, fytogeografický okres 74) roste už pouze ojediněle jak na Osoblažsku (podokres 74a), tak na Opavsku (74b; Pladias 2020).

Po loňském úspěšném ověření lokality objevené v roce 2007 (cf. Mruzíková 2020c) se podařilo druh najít na několika dalších drobných mikrolokalitách v okolí. Bližší je od původního nálezu vzdálena asi 155 m východojihovýchodně, vzdálenější asi 260 m severovýchodně.

Epipactis albensis

SO, EN/C2, C3

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): podél pravého břehu Liptaňského potoka v úseku asi 290 m dlouhém, 350 m n. m., na třech mikrolokalitách:

a) 50°13'38,2"N, 17°37'41,4"E, čtyři jedinci,

b) 50°13'40,4"N, 17°37'47,7"E, dva jedinci,

c) 50°13'42,2"N, 17°37'48,1"E, čtyři jedinci (vše 25. 7. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Dívčí Hrad (distr. Bruntál):

a) pod keři na břehu při severní hrázi rybníka Pitárno, asi 0,86 km Z od zámku v obci, na dvou místech do 10 m od sebe, 50°14'42,0"N, 17°37'26,1"E, 300 m n. m., celkem 3 rostliny (25. 7. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš),

b) na pravém břehu potoka vytékajícího z rybníka Pitárno, 50°14'42,1"N, 17°37'24,3"E, 300 m n. m., dvě rostliny v poupatech (25. 7. 2020, not. Z. Lukeš).

Kruštík polabský je sice ze studovaného území znám (cf. Mruzíková 2014c), avšak podél Liptaňského potoka nebyl od nálezu Pavla Lustyky v roce 1999 (Lustyk 2002) znovu pozorován. V případě lokality u rybníka Pitárno jde o rozšíření původně známé lokality (pozorován na výše uvedených třech místech). Je velmi pravděpodobné, že se druh vyskytuje ve vhodných biotopech na více místech podél potoka vytékajícího z Pitárenského rybníka.

Orchis mascula* subsp. *speciosa

SO, EN/C2, C3

Vstavač mužský znamená se na Osoblažsku vyskytuje spíše roztroušeně (roste převážně v jeho západní polovině; Mruzíková 2014c). Nyní publikované lokality zahrnují jak nálezy z dosud neznámých biotopů druhu na Osoblažsku (sad, pobřežní porosty), tak zatím nejbohatší zde zaznamenanou populaci.

- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): v ovocném sadu u čp. 192 ve východní části obce, 1,1 km V od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci, 50°13'20,4"N, 17°37'00,5"E, 325 m n. m., 14 kvetoucích rostlin (16. 5. 2020 not. Z. Lukeš & Z. Mruzíková).
- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): svahové porosty (v náletových dřevinách a navazující doubravě) nad Liptaňským potokem ve východní části obce (tvoří téměř plynulý přechod z předchozí lokality), mezi 50°13'20,1"N, 17°36'59,5"E a 50°13'15,7"N, 17°36'56,7"E, 325–350 m n. m., roztroušeně až hojně jednotlivé rostliny i skupinky čítající několik desítek rostlin, celkem asi vyšší stovky kvetoucích jedinců (16. 5. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).
- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): u pravostranného přítoku Liptaňského potoka (jižně zemědělského areálu, 650 m JV od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci a 710 m SV přírodní památky Liptaňský bludný balvan), na obou březích v úseku asi 15 m dlouhém, 50°13'02,1"N, 17°36'25,9"E, 340 m n. m., 10 kvetoucích rostlin (17. 5. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).
- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): pás keřů a náletových dřevin v doubravě nad pravým břehem Liptaňského potoka, 750 m JV od kostela v obci, 50°13'02,6"N, 17°36'34,0"E, 360 m n. m., dvanáct kvetoucích rostlin (17. 5. 2020 not. Z. Lukeš).
- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): nad silnicí na konci obce naproti čp. 256, 425 m JZZ od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci, 50°13'12,0"N, 17°35'47,0"E, 395 m n. m., dvě kvetoucí rostliny (16. 5. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).

Lokalita ve svahových porostech nad Liptaňským potokem ve východní části obce Liptaň toho času představuje pravděpodobně nejbohatší známou populaci v regionu.

- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Třemešná (distr. Bruntál): mezi železniční tratí a silnicí nedaleko železničního přejezdu u Třemešné, 340 m SV od křižovatky silnic mezi Liptaní, Třemešnou a Vysokou, 50°12'42,2"N, 17°34'48,8"E, 376 m n. m., sedm kvetoucích jedinců (17. 5. 2020 not. Z. Mruzíková).

Asi 200 m jižně od této nově pozorované lokality se druh vyskytuje při okraji lesa, kde bývá první autorkou minimálně v posledních deseti letech pozorován opakovaně.

Potentilla recta

–, LC/C4a, C2

- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Dívčí Hrad (distr. Bruntál): v pastvině nad zelenou turistickou stezkou z obce do Pitárného asi 300 m ZJZ od zámku v obci, 50°14'42,5"N, 17°37'52,0"E, 315 m n. m., asi 30 dokvétajících rostlin (30. 8. 2020 not. Z. Lukeš).
- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): drobná loučka nad hřištěm v severní části obce, 940 m SV od kostela Nanebevzetí Panny Marie v obci a 550 m S od železniční stanice v obci, v pásu asi 10 m pod přiléhajícím remízem, 50°13'41,1"N, 17°36'34,4"E, 355 m n. m., asi 20 sterilních rostlin (16. 5. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš).
- 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Liptaň (distr. Bruntál): luční porost v okolí remízu:
- a) 135 m JV od vrchu Stráž (420 m), 50°14'01,3"N, 17°36'31,4"E, 405 m n. m., roztroušeně na ploše asi 2 × 2 m (27. 6. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš),
 - b) 240 m J od vrchu Stráž (420 m), 50°13'56,5"N, 17°36'27,5"E, 405 m n. m., asi 15 kvetoucích rostlin (27. 6. 2020 not. Z. Mruzíková & Z. Lukeš),
 - c) 265 m JVV od vrchu Stráž (420 m), 50°13'55,8"N, 17°36'29,6"E, 395 m n. m., pět kvetoucích rostlin (27. 6. 2020 not. Z. Lukeš & Z. Mruzíková).

Obr. 3. Mochna přímá (*Potentilla recta*) nad Liptaní. – Obr. 4. Rýt barvířský (*Reseda luteola*) u vodárny nad Dívčím Hradem. – Foto Z. Lukeš

Mochna přímá je nalézána na Osoblažsku většinou jednotlivě v okolí Dívčího Hradu a Liptaně (Mruzíková & Hlisnikovský 2014), navíc na některých známých lokalitách v posledních letech nebyla první autorkou pozorována vůbec (např. v pastvině s výsadbou stromků asi 60 m SV od hráze rybníka Pitárno). Naše letošní nálezy rozšiřují informaci o výskytu druhu v okolí těchto obcí (obr. 3) a představují oproti předchozím pozorováním poměrně početné výskyty.

Reseda luteola

–, VU/C3, –

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Dívčí Hrad (distr. Bruntál): u vodárny 170 m JJZ vrchu Dubovec (336 m), 50°15'16,4"N, 17°38'42,4"E, 330 m n. m., jedna rostlina (27. 9. 2020 not. Z. Lukeš & Z. Mruzíková).

Rýt barvířský byl v minulosti často pěstován jako barvířská rostlina (Kubát & Šourková 1992). Na severní Moravě a ve Slezsku se jedná o nepůvodní, vzácně se vyskytující druh, jehož výskyt je převážně situován na sekundární stanoviště (haldy po těžbě, násypy železničních tratí, na Ostravsku uvádí např. Hlisnikovský 2015) a na břehy říčních toků (např. u Moravice u Hradce nad Moravicí ho uvádí Balátová-Tuláčková 1952). Na Osoblažsku byl doposud nalezen pouze u Liptaně, kde roste na úhoru v počtu několika desítek rostlin (cf. Mruzíková 2020b). Nová lokalita tedy představuje teprve druhý zaznamenaný výskyt druhu v oblasti. Nalezená rostlina byla sice částečně pokosená, ale jasně determinovatelná (obr. 4).

Vicia dumetorum

–, LC/C4a, C4a

74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina, 5771d, Dívčí Hrad (distr. Bruntál): živý plot nad silnicí v obci, asi 120 m S od zámku v obci, 50°14'48,8"N, 17°38'07,7"E, 277 m n. m., desítky rostlin (30. 8. 2020 not. Z. Lukeš).

Vikev křovištní zná první autorka z Osoblažska dlouhodobě od Bohušova od zříceniny Fulštejna (pozorována zde byla také při floristickém kurzu v roce 2013; Mruzíková & Hlisnikovský 2014) a také ze svahu nad silnicí ze západní strany pod zámek Dívčí Hrad (viz též Hradílek et al. 1999). Na obou lokalitách jde o výskyt na okraji smíšeného lesního porostu nad silnicí, případně železniční tratí, tedy na rozhraní antropogenních a přirozených biotopů. Nově zaznamenaná mikrolokalita se nalézá asi o 100 m severněji oproti již dříve známému výskytu v Dívčím Hradě, kde byly první autorkou vždy pozorovány jen jednotlivé rostliny. Na nově objevené lokalitě se naopak vyskytuje nezvykle početná populace. I stanoviště je netypické, druh zde roste a kvete především v živém plotu z pámelníku. Vikev se vyskytuje i v blízkém okolí plotu, avšak značná část rostlin byla v roce 2020 pokosena a tudíž sterilní.

Závěr

V tomto příspěvku jsme shrnuli především nové lokality druhů, které jsou vzácné na Osoblažsku nebo v rámci celé severní Moravy a Slezska. Uvádíme teprve druhou „lokalitu“ hvozdíku svazčitého na Osoblažsku ležící u Liptaně. Je zřejmě výsledkem šíření tohoto druhu do okolí z původní lokality vzdálené asi 300 metrů (cf. Mruzíková 2020c). Doplnujeme rozšíření regionálně vzácnější mochny přímé, která byla na Osoblažsku dosud pozorována spíše jednotlivě. Uvádíme rovněž teprve druhou známou lokalitu rýtu barvířského a nově pozorovanou bohatou populaci vikve křovištní na druhotném stanovišti živého plotu, kam se patrně rozšířila z nedaleké lokality, a zdárně zde prosperuje.

Značně prohlubujeme také poznatky o rozšíření orchidejí. Rok 2020 byl v mnohém pozoruhodný a notně pozměnil pohled na rozšíření některých druhů na Osoblažsku. Do nedávna se jevila nejpočetnějším zástupcem čeledi okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*). Populace prstnatců bezových nebo vstavačů mužských znamenanych objevené nyní u Liptaně však svou velikostí početnost okrotice jednoznačně převyšují. Na to, že prstnatec bezový byl ještě před pár lety považován za vymizelý (cf. Kubát 2010, Mruzíková 2014c), je více než potěšující, že se celkový počet jeho recentních lokalit i nadále rozrůstá. Stále je však zapotřebí mít na paměti jeho zranitelnost. V tomto ohledu by bylo vhodné, aby příslušné orgány ochrany přírody (obecní úřad Liptaň, městský úřad Krnov, krajský úřad Moravskoslezského kraje) vedly lokality v patrnosti a stálo by za úvahu, zda na lokalitách jejich výskytu nevyhlásit maloplošné zvláště chráněné území. Týká se to zejména lesů nad Liptaňským potokem, kde se nachází lokalita s nejbohatším výskytem prstnatce bezového. Dále je zde nejbohatší naleziště vstavačů mužských znamenanych (také v textu výše) a vtroušeně se zde vyskytuje okrotice dlouholistá a lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*).

Náš příspěvek znovu potvrzuje floristický význam Osoblažska nejen v rámci Slezska, ale i celé Moravy. Zároveň dokládá, že v klimaticky příhodných letech je v regionu možné objevit bohaté populace druhů, které zde byly považovány za velmi vzácné až téměř vyhynulé.

Použité zdroje

- Balátová-Tuláčková E. (1952): Předběžná zpráva o vegetačních poměrech toku řeky Moravice. – Přírodovědecký sborník Ostravského kraje 13: 588–597.
- Danihelka J., Petřík P. & Wild J. [eds] (2014): Databanka flóry České republiky [online]. – URL: <http://florabase.cz/databanka/> (navštíveno 1. 10. 2020).
- Grulich V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. – Příroda 35: 75–132.
- Hlisnikovský D. (2015): Feroviatická flóra okresu Ostrava-město. – Ms. – Bakalářská práce. [Depon. in: Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta, Katedra biologie a ekologie, Ostrava].
- Hlisnikovský D. & Mruzíková Z. (2012): *Laserpitium prutenicum* L. subsp. *prutenicum*, *Omphalodes scorpioides* (Haenke) Schrank, *Scleranthus polycarpus* L., *Zannichellia palustris* L. – In: Plášek V. & Cimalová Š. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska VI., Časopis Slezského zemského muzea, série A, Vědy přírodní 61: 259, 260, 261–262, 262.
- Hradílek Z., Sedláčková M., Skalický V. & Trávníček B. (1999): Materiály ke květeně Nízkého Jeseníku a přilehlých území – Floristický kurz ČSBS v Bruntále (1989). – *Sagittaria*, Olomouc.
- Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.
- Kočí M. (2003): Data z aktualizace vrstvy mapování biotopů ČR. – In: Nálezová databáze ochrany přírody [online]. URL: https://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1021&nabidka=rozbalitModul&modulID=21 (navštíveno 1. 10. 2020).
- Kočí M. (2015): Data z aktualizace vrstvy mapování biotopů ČR. – In: Nálezová databáze ochrany přírody [online]. URL: https://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1021&nabidka=rozbalitModul&modulID=21 (navštíveno 1. 10. 2020).
- Kubát K. (2010): *Dactylorhiza Nevski* – prstnatec. – In: Štěpánková J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. [eds], Květena České republiky 8: 502–522, Academia, Praha.
- Kubát K. & Šourková M. (1992): *Reseda* L. – rýt, rezeda. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], Květena České republiky 3: 238–245, Academia, Praha.
- Lustyk P. (2002): *Epipactis albensis* Nováková & Rydlo. – In: Hadinec J., Lustyk P. & Procházka F. [eds], Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. I., Zprávy České botanické společnosti 37: 72–73.
- Moravcová J. (1977): Ochrannářské hodnocení lokality „Džungle“ u obce Studnice na Osoblažsku. – Ms. [Depon. in: osobní archiv Z. Mruzíková].
- Mruzíková Z. (2013): Příspěvek k poznání zajímavých polních plevelů Osoblažska. – Zprávy České botanické společnosti 48: 17–29.
- Mruzíková Z. (2014a): *Lythrum hyssopifolia* L. – In: Hadinec J. & Lustyk P. [eds], Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. XII., Zprávy České botanické společnosti 49: 163.
- Mruzíková Z. (2014b): *Dactylorhiza sambucina* (L.) Soó., *Hypericum humifusum* L. – In: Dančák M., Kocián P. & Hlisnikovský D. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska VIII., Časopis Slezského zemského muzea, série A, Vědy přírodní 63: 267–268, 269.
- Mruzíková Z. (2014c): Poznámky k rozšíření orchidejí na Osoblažsku. – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 3: 39–46.
- Mruzíková Z. (2017): *Bromus secalinus*, *Vicia pannonica* subsp. *pannonica*. – In: Dančák M. & Kocián P. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska XI., Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales 66: 239, 248.

- Mruzíková Z. (2020a): *Aira caryophyllea*, *Bolboschoenus planiculmis*, *Hypericum humifusum*, *Urtica urens*. – In: Dančák M. & Kocián P. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska XIII., *Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales* 69: 31, 31, 35, 40.
- Mruzíková Z. (2020b): Příspěvek k poznání zajímavých polních plevelů Osoblažska. – II – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 9: 62–72.
- Mruzíková Z. (2020c): Poznámky k rozšíření některých vzácnějších druhů na Osoblažsku aneb běžné druhy ne tak běžnými. – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 9: 73–76.
- Mruzíková Z. & Hlisnikovský D. (2012): *Aira caryophyllea* L., *Ceratophyllum submersum* L., *Commelina communis* L., *Peucedanum oreoselinum* (L.) Moench. – In: Plášek V. & Cimalová Š. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska VI., *Časopis Slezského zemského muzea, série A, Vědy přírodní* 61: 256, 257–258, 258, 260–261.
- Mruzíková Z. & Hlisnikovský D. [eds] (2014): Výsledky floristického minikurzu Moravskoslezské pobočky ČBS po Osoblažsku (7.– 9. června 2013). – Zprávy Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti 3, Příloha 1: 1–48.
- NDOP (2020): Nálezová databáze ochrany přírody. [online]. – URL: https://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=4910&X=X (navštíveno 1. 10. 2020).
- Pladias (2020): Databáze české flóry a vegetace [online]. – URL: <https://pladias.cz/> (navštíveno 1. 10. 2020).
- Polák O. (2000): Zpráva o dosavadním výsledku botanického průzkumu OSOBLAŽSKA do 30. 6. 2000. – Ms. [Depon. in: osobní archiv Z. Mruzíková].
- Sedláčková M. & Plášek V. [eds] (2005): Červený seznam cévnatých rostlin Moravskoslezského kraje (2005). – *Časopis Slezského zemského muzea, série A, Vědy přírodní* 54: 97–120.
- Skalický V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], *Květena České socialistické republiky* 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (1971): Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fytogeografickému atlasu ČSR. – Zprávy Československé botanické společnosti 6: 55–62.
- Tesařová M. (1967): Příspěvek k biogeografii Osoblažska. Charakteristika luk a pastvin. – Ms. [původně Depon. in: Univerzita Palackého v Olomouci; pravděpodobně se nezachoval žádný exemplář].
- Wild J., Kaplan Z., Danihelka J., Petřík P., Chytrý M., Novotný P., Rohn M., Šulc V., Brůna J., Chobot K., Ekrt L., Holubová D., Knollová I., Kocián P., Štech M., Štěpánek J. & Zouhar V. (2019): Plant distribution data for the Czech Republic integrated in the Pladias database. – *Preslia* 91: 1–24.